

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในการติดตามและประเมินสมรรถนะการเดินระบบบำบัดน้ำเสียและระบบกำจัดขยะมูลฝอย ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537-2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำและพัฒนาแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ทั้งนี้ในส่วนของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 รับผิดชอบพื้นที่จังหวัด พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างฝั่งตะวันออก ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำหลัก คือ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลุ่มน้ำปัตตานี และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ข้อมูลพื้นฐานรายจังหวัด

ข้อมูลพื้นฐานรายจังหวัดในครั้งนี้ ให้ความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ น้ำและการจัดการน้ำเสียชุมชน และการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน

สำหรับคุณภาพน้ำ จะใช้ค่าออกซิเจนละลายน้ำ (Dissolved Oxygen, DO) เป็นดัชนีชี้วัดและระบุสถานะประเภทแหล่งน้ำตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ คือ ประเภทที่ 1 (ดีมาก) ประเภทที่ 2 (ดี) ประเภทที่ 3 (พอใช้) ประเภทที่ 4 (เสื่อมโทรม) และประเภทที่ 5 (เสื่อมโทรมมาก) ควบคู่กับค่าความสกปรกในรูปสารอินทรีย์ (Biochemical Oxygen Demand, BOD) ซึ่งแสดงถึงระดับมลพิษหรือความสกปรกที่มีอยู่ในลำน้ำหรือแหล่งน้ำ

จังหวัดพัทลุง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 3,424.473 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทั้งจังหวัด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 65 ตำบล 670 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 74 แห่ง คือ อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 43 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30 แห่ง จังหวัดพัทลุงมีประชากร รวม 511,063 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีสายน้ำที่สำคัญ ได้แก่ คลองป่าพะยอม คลองท่าแนะ คลองนาท่อม คลองท่าเขียด คลองป่าบอน คลองพรุฬห์ ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัดทางด้านตะวันตกของจังหวัด และไหลลงสู่ทะเลน้อย ทะเลสาบตอนบน (ทะเลหลวง) ทะเลสาบตอนกลาง (ทะเลสาบ) ที่อยู่ด้านตะวันออกของจังหวัด

การติดตามคุณภาพน้ำในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาของจังหวัด พัทลุง จำนวน 6 สถานี บริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบในปี 2554 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปร้อยละ 17 บริเวณที่คุณภาพน้ำเป็นปัญหา ได้แก่ บริเวณปากคลองลำป่า และหมู่บ้านทะเลน้อย

ส่วนการติดตามคุณภาพน้ำในลำคลองสาขาหลัก ได้แก่ คลองป่าพะยอม คลองท่าแนะ คลองนาท่อม คลองท่าเขียด คลองป่าบอน และคลองพรุฬห์ จำนวน 19 สถานี ในปี 2554 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปร้อยละ 58 ลำคลองสาขาที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม คือ คลองท่าแนะ คลองนาท่อม คลองท่าเขียด และคลองป่าบอน

สาเหตุหลักที่ทำให้คุณภาพน้ำในจังหวัดพัทลุงเสื่อมโทรมลง เนื่องจากกิจกรรมทางการเกษตรและการปศุสัตว์ (เลี้ยงหมู) และชุมชน ทั้งในลักษณะ point sources และ non-point sources สำหรับชุมชนเมืองที่หนาแน่นและอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำข้างต้น คือชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพัทลุง และ อปท. ใกล้เคียงในลุ่มน้ำลำป่า (นาท่อม) และชุมชนเขตเทศบาลตำบลทะเลน้อย และพนางตุง

ในส่วนของการจัดการน้ำเสียชุมชน จังหวัดพัทลุง ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน แต่มีระบบบำบัดน้ำเสียนำร่องที่เทศบาลเมืองพัทลุง ขนาด 50 ลูกบาศก์เมตร/วัน และ กรมควบคุมมลพิษได้

สร้างต้นแบบระบบการจัดการน้ำเสียจากอุตสาหกรรมครัวเรือนการย อมกระจุด ณ เทศบาลตำบลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนาตุง จำนวน 4 แห่ง เมื่อปี 2551

ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดพัทลุง ในปี 2554 มีขยะเกิดขึ้นประมาณ 306 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลประมาณ 163 ตัน/วัน เทศบาลที่มีปริมาณขยะสูงสุด คือ เทศบาลเมืองพัทลุง วันละ 28 ตัน และมูลฝอยที่เกิดจาก องค์การบริหารส่วนตำบล ประมาณ 143 ตัน/วัน ส่วนการเก็บรวบรวมขยะเพื่อนำไปกำจัดดำเนินการได้เฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเท่านั้น สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลมีการให้บริการจัดเก็บรวบรวมมูลฝอยเพื่อนำไปกำจัดเพียงไม่กี่แห่ง ส่วนการกำจัดแม้ว่าเทศบาลจะมีสถานที่กำจัดเป็นของตนเอง แต่ยังมีปัญหาในเรื่องการกำจัดที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดย ปัจจุบันมีเพียงระบบกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองพัทลุงที่ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบฯ ประมาณ 31 ตัน/วัน โดยเป็นขยะของเทศบาลเมืองพัทลุง และองค์การบริหารส่วนตำบลลำปำ คิดเป็นร้อยละ 19.12 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดของจังหวัด ที่กำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล

จังหวัดสงขลา จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 7,393.889 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 1,023 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 152 แห่ง โดยเป็น อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 42 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 109 แห่ง จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์เศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ ทั้งศูนย์กลางการค้า ธุรกิจห้างร้าน ห้างสรรพสินค้า โรงแรม และแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งจากจังหวัดใกล้เคียงและประเทศ เพื่อนบ้าน (มาเลเซีย สิงคโปร์) รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค จังหวัดสงขลา มีประชากรรวม 1,357,023 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ อาชีพทำสวนยางพารา ทำนา และเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพรับจ้าง การทำงานในภาคอุตสาหกรรม การประมง และการประกอบการธุรกิจ

จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาส่วนใหญ่ โดยมีอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยง 3 จังหวัดชายแดนใต้ คือ อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย เป็นพื้นที่นอกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

แหล่งน้ำและลำน้ำที่สำคัญของจังหวัด คือ ทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ทะเลหลวง และทะเลสาบ และลำน้ำหลักที่สำคัญในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คือ คลองอู่ตะเภา คลองรัตภูมิ ส่วนลำน้ำสำคัญในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก คือ คลองเทพา และคลองนาทวี เป็นต้น

การติดตามคุณภาพน้ำในพื้นที่ทะเลสาบสงขลาของจังหวัดสงขลา จำนวน 9 สถานี ในปี 2554 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปร้อยละ 33 บริเวณที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ได้แก่ กลางทะเลหลวง บ้านปากจำ และปากคลองต่างๆ ที่ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ได้แก่ ปากคลองบ้านโรง ปากคลองอู่ตะเภา ปากคลองพะวง และปากคลองสำโรง

การติดตามคุณภาพน้ำคลองเทพา ซึ่งเป็นลำน้ำหลักในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกของจังหวัดสงขลา คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรมเท่ากัน คือ ร้อยละ 50

ในส่วนของการจัดการน้ำเสียชุมชน จังหวัดสงขลา มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน จำนวน 2 แห่ง คือ ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครหาดใหญ่ และเทศบาลนครสงขลา นอกจากนี้ ยังมีระบบบำบัดน้ำเสียที่เป็นลักษณะน้ำร่องสำหรับชุมชนขนาดเล็กหรือ เป็นลักษณะกลุ่มอาคาร เพื่อเป็นต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองรี อำเภอสทิงพระ

ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดสงขลา ปี 2554 มีประมาณ 959 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลประมาณ 590 ตัน/วัน และขยะจากองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณ 369 ตัน/วัน มี

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างถูกหลักสุขาภิบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลนครสงขลา เทศบาลเมืองสะเดา และเทศบาลเมืองบ้านพรุ ปริมาณขยะที่ได้รับการจัดการหรือกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาลมีประมาณ 470 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 49 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดของจังหวัดที่กำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล

นอกจากนี้ ในส่วนของจังหวัดสงขลามีเตาเผาขยะติดเชื้อของเทศบาลนครหาดใหญ่ ขนาด 5 ตัน/วัน ซึ่งเปิดให้บริการมาตั้งแต่ปี 2541 ทำการเผาสัปดาห์ละ 5 วัน ซึ่งขยะติดเชื้อเหล่านี้ มาจากสถานพยาบาลในเขตและนอกเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ ในปี 2554 มีขยะติดเชื้อเข้าสู่เตาเผาของเทศบาลนครหาดใหญ่ประมาณ 400 ตัน แต่ปัจจุบันหยุดเดินระบบ เนื่องจาก อุปกรณ์ของเตาเผาเสื่อมสภาพ สำหรับขยะอันตรายจากบ้านเรือนยังไม่มีการคัดแยกกำจัด ส่วนขยะอันตรายจากอุตสาหกรรมถูกส่งไป กำจัดโดยผู้รับดำเนินการกำจัดของเสียอันตราย

จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 642 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 112 แห่ง โดยเป็น อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 14 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 97 แห่ง ปี 2554 จังหวัดปัตตานีมีประชากรรวม 663,485 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมและประมง

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี โดยมีลำน้ำหลักคือแม่น้ำปัตตานี ซึ่งต้นน้ำอยู่ในจังหวัดยะลา และท้ายน้ำไหลลงสู่อ่าวไทยบริเวณอ่าวปัตตานี และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยมีลำน้ำหลักคือ แม่น้ำสายบุรี ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดนราธิวาสไหลผ่านจังหวัดยะลา และออกสู่อ่าวไทยที่จังหวัดปัตตานี

การติดตามคุณภาพน้ำแม่น้ำปัตตานีของจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 สถานี คือ บริเวณ ปากแม่น้ำปัตตานี อำเภอเมือง และบ้านอาเนาะบุรีโต๊ะ อำเภอหนองจิก พบว่าคุณภาพน้ำในปี 2554 อยู่ในเกณฑ์ดี และเสื่อมโทรมเท่ากัน

ในส่วนของจัดการน้ำเสียชุมชน จังหวัดปัตตานีมีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่ง ก่อสร้างแล้วเสร็จโดยกรมโยธาธิการและ อยู่ในระหว่างการส่งมอบงานให้เทศบาล

ขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัด ปัตตานี ปี 2554 มีประมาณ 388 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลประมาณ 96 ตัน/วัน และมูลฝอยที่เกิดจาก อบต. ประมาณ 292 ตัน/วัน มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างถูกหลักสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ เทศบาล เมืองปัตตานี ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบฯ ประมาณ 54 ตัน/วัน โดยเป็นขยะของเทศบาลเมืองปัตตานี ประมาณ 34 ตัน/วัน และขยะจาก อบต. อื่นที่ส่งมากำจัดประมาณ 20 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 13.92 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดของจังหวัดที่กำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล

จังหวัดยะลา มีพื้นที่ประมาณ 4,521.078 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 58 ตำบล 379 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 64 แห่ง โดยเป็น อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 12 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 51 แห่ง ปี 2554 จังหวัดยะลามีประชากรรวม 493,767 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมสวนยางพารา และสวนผลไม้

จังหวัดยะลา ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปัตตานี โดยมีลำน้ำหลักคือแม่น้ำปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยมีลำน้ำหลักคือ แม่น้ำสายบุรีซึ่งเป็นตอนกลางของลำน้ำไหลผ่านอำเภอรามัน

การติดตามคุณภาพน้ำแม่น้ำปัตตานีของจังหวัดยะลา จำนวน 3 สถานี คือ โรงสูบน้ำแรงต่ำเทศบาลนครยะลา บริเวณบ้านบาเจาะ อำเภอบันนังสตา และบริเวณท้าย เขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา

พบว่าคุณภาพน้ำใน ปี 2554 ส่วนใหญ่ อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ส่วนคุณภาพน้ำแม่น้ำสายบุรี ซึ่งติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ จำนวน 1 สถานี บริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลกายูบอเกาะ อำเภอรามัน คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม

ในส่วนของการจัดการน้ำเสียชุมชนจังหวัดยะลา มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลนครยะลา

ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดยะลา ปี 2554 มีประมาณ 354 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลประมาณ 150 ตัน/วัน และขยะมูลฝอยที่เกิดจาก อบต. ประมาณ 204 ตัน/วัน มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างถูกหลักสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ เทศบาล นครยะลา ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบฯ ประมาณ 81 ตัน/วัน สำหรับสถานที่กำจัดอีกแห่ง คือ เทศบาลเมืองเบตง ซึ่งมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบฯ ประมาณ 98 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 50.56 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดของจังหวัดที่กำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล

จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ประมาณ 4,475.43 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 77 ตำบล 593 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 88 แห่ง โดยเป็น อบจ. 1 แห่ง เทศบาล 14 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 73 แห่ง ปี 2554 จังหวัดนราธิวาสมีประชากรรวม 747,372 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม

จังหวัดนราธิวาส ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยมีลำน้ำหลักคือแม่น้ำสายบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ แม่น้ำบางนรา และแม่น้ำโก-ลก ซึ่งเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ

การติดตามคุณภาพน้ำแม่น้ำสายบุรี ซึ่งพื้นที่ต้นน้ำอยู่ในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 2 สถานี คือ บริเวณโรงสูบน้ำแรงต่ำการประปาเรือเสาะ อำเภอรือเสาะ และบริเวณเทศบาลตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร พบว่า ในปี 2554 คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ส่วนการติดตามคุณภาพน้ำแม่น้ำบางนรา จำนวน 2 สถานี คือ บริเวณตำบลบางนาค เทศบาลเมืองนราธิวาสและบ้านปีเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรมเท่ากัน สำหรับการติดตามคุณภาพน้ำแม่น้ำโก-ลก ครอบคลุมต้นน้ำ ลำน้ำ และปากน้ำในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 6 สถานี พบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมร้อยละ 100

ในส่วนของการจัดการน้ำเสียชุมชนจังหวัดนราธิวาส ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน ขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ปี 2554 มีประมาณ 464 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยที่เกิดจากเทศบาลประมาณ 120 ตัน/วัน และมูลฝอยที่เกิดจาก อบต. ประมาณ 344 ตัน/วัน มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างถูกหลักสุขาภิบาล 1 แห่ง คือ เทศบาล เมืองนราธิวาส โดยมีปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองนราธิวาสวันละประมาณ 39 ตัน คิดเป็นร้อยละ 8.40 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดของจังหวัดที่กำจัดโดยถูกหลักสุขาภิบาล

ผลการติดตามและประเมินสมรรถนะระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนและระบบกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน

1. ระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

จากการติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่ได้รับงบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับ จังหวัด จำนวน 2 แห่ง คือ ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครสงขลา และระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครยะลา สรุปได้ดังนี้

1.1 ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครสงขลา

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครสงขลา เป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบ บ่อเติมอากาศ (Aerated Lagoon) วงเงินลงทุนรวมประมาณ 520 ล้านบาท ตั้งอยู่ที่บ้านบ่ออิฐ หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (เขตเทศบาลตำบลเกาะเต่า) พื้นที่ 176 ไร่ ห่างจากเทศบาลนครสงขลาประมาณ 8.5 กิโลเมตร

ระบบรวบรวมน้ำเสีย เป็นระบบท่อบรรณน้ำเสียและน้ำฝน มีท่อบรรณน้ำเสียครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 7.42 ตารางกิโลเมตร โดยที่ระบบท่อบรรณน้ำเสียไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่เทศบาลทั้งหมด (พื้นที่ของเทศบาลทั้งหมด 9.27 ตารางกิโลเมตร) เนื่องจากพื้นที่บริเวณตอนเหนือเป็นพื้นที่สีเขียว เช่น บริเวณแหลมสนอ่อน จึงไม่มีการวางท่อบรรณน้ำเสีย และอีกพื้นที่คือบริเวณชุมชนริมคลองสำโรง ทั้งนี้ ระบบรวบรวมน้ำเสียครอบคลุมประชากรที่ได้รับบริการประมาณร้อยละ 80

ระบบบำบัดน้ำเสียที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ ตามที่ได้ออกแบบไว้สามารถรองรับน้ำเสียได้ถึง 25,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน แต่ปัจจุบันหยุดเดินระบบชั่วคราว เนื่องจากหม้อแปลงไฟฟ้าบริเวณสถานีสูบน้ำที่ 4 (PS4) ซึ่งเป็นสถานีสูบน้ำเสียเข้าสู่ระบบ ชำรุดตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2553 และเครื่องสูบน้ำเสียที่ PS2, PS3 และ PS4 เสียหายจากเหตุการณ์วาตภัยและอุทกภัยเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553 ทำให้ไม่สามารถสูบน้ำเสียเข้าระบบได้ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการซ่อมแซม ปรับปรุง พื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนกันยายน 2555

การบริหารจัดการระบบ เดิมเทศบาลฯ ได้ร่วมกับองค์การบริหารน้ำเสียเป็นผู้รับผิดชอบเดินระบบตั้งแต่ ปี 2549 ถึงเดือน มกราคม 2553 แต่ปัจจุบัน เทศบาลฯ ไม่มีการเดินระบบ เนื่องจากปัญหาดังกล่าว และในปีงบประมาณ 2555 เทศบาลนครสงขลาได้จัดทำข้อตกลงให้องค์การบริหารน้ำเสีย(เอกชน) บริหารจัดการน้ำเสียอีกครั้งหนึ่ง

ปัจจุบันเทศบาลฯ มีเทศบัญญัติและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการบำบัดน้ำเสีย-น้ำทิ้ง และค่าใบอนุญาตให้ต่อท่อเชื่อมน้ำเสีย -น้ำทิ้ง แต่ยังไม่ได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียแต่อย่างใด

1.2 ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครยะลา

ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครยะลา เป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบ กลุ่มอาคาร (Cluster Treatment) จำนวน 2 พื้นที่ คือสถานีที่ 1 ตั้งอยู่บริเวณข้างสะพานหน้าวัดยะลาธรรมาราม มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ เป็นระบบบ่อหรือสระเติมอากาศ (Aerated Lagoon) สามารถรองรับน้ำเสียได้ 4,600 ลบ.ม./วัน และสถานีที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณบึงหลังโรงยาง มีขนาดพื้นที่ประมาณ 12.5 ไร่ เป็นระบบบ่อผึ่ง (Stabilization Pond) สามารถรองรับน้ำเสียได้ 3,200 ลบ.ม./วัน เทศบาลได้รับงบประมาณผ่าน แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ .ศ.2548 วงเงิน 73 ล้านบาท และเทศบาล สมทบจำนวน 8.12 ล้านบาท รวมเป็นเงิน 81.12 ล้านบาทในการก่อสร้างระบบ และเริ่มเดินระบบบำบัดฯ สถานีที่ 2 และ 1 เมื่อเดือนสิงหาคม 2552 และมกราคม 2553 ตามลำดับ

ระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลทั้ง 2 พื้นที่ สามารถรองรับน้ำเสียได้ 7,800 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ซึ่งปัจจุบัน มีน้ำเสียเข้าสู่ระบบทั้งสองพื้นที่ รวม 6,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 80 ที่ออกแบบไว้

ในการบริหารจัดการระบบเทศบาลนครยะลา มอบหมายให้กองช่างสุขาภิบาล สำนักการช่างรับผิดชอบดินและดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย และจากการประเมินประสิทธิภาพระบบ ซึ่งพิจารณาจากการลดปริมาณความสกปรก (BOD) จำนวน 2 ครั้ง พบว่า ระบบบำบัดน้ำเสียสถานีที่ 1 และ 2 มีประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียผ่านเกณฑ์มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2548 ในการประเมินความสกปรกครั้งที่ 1 แต่ไม่ผ่านเกณฑ์ ในการประเมินความสกปรกครั้งที่ 2 ในพารามิเตอร์น้ำมันและไขมัน (Oil & Grease)

ปัญหาในการดำเนินการดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย พบปัญหาในระบบบำบัดน้ำเสียสถานีที่ 2 มีตะกอนสะสมในบ่อตกตะกอนมาก ทำให้บ่อตันขึ้นเร็วและระบบบำบัดน้ำเสียสถานีที่ 1 ที่ผ่านการบำบัดแล้วมีค่าตะกอนในปริมาณสูงกว่าน้ำเสียที่เข้าระบบ

ปัจจุบันเทศบาลฯ ยังไม่ได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียยังไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในเขตเทศบาล

2. ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

จากการติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพระบบจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับงบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลนครสงขลา 2) เทศบาลเมืองบ้านพรุ 3) เทศบาลเมืองสะเดา 4) เทศบาลเมืองพัทลุง 5) เทศบาลเมืองปัตตานี 6) เทศบาลเมืองนราธิวาส และ 7) เทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก สรุปลงได้ดังนี้

2.1 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลนครสงขลา

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครสงขลา ตั้งอยู่ที่บ้านป่ออิฐ หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เนื้อที่ 200 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 7 กิโลเมตร ในปี 2539 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด จำนวน 1.3 ล้านบาท เพื่อออกแบบรายละเอียดระบบฝังกลบ ขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล ศึกษาแล้วเสร็จเมื่อปี 2540 ต่อมาในปี 2540-2543 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 47.1 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างบ่อกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ ต่อมาปี 2545 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 14.725 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างโรงหมักปุ๋ยธรรมชาติ และปี 2551-2552 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 60.00 ล้านบาท เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบฯ โดยเทศบาลได้เริ่มดำเนินการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2542

ในระยะเวลาที่ผ่านมา เทศบาลได้เดินระบบและดูแลบำรุงรักษาระบบเอง ต่อมาในปี 2549 ได้ว่าจ้างบริษัทเอกชนดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยทำสัญญาจ้าง 5 ปี (ปี 2549-2553) โดยเหมาจ่ายเป็นรายปีๆ ละ 4.48 ล้านบาท ปัจจุบันเทศบาลนครสงขลาดำเนินการเดินระบบเอง

ในปี 2554 มีขยะมูลฝอยเข้ากำจัดในสถานที่ กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครสงขลา ประมาณ 141 ตัน/วัน โดยเป็นขยะของเทศบาลนครสงขลาประมาณ 73 ตัน/วัน และของหน่วยงานอื่นนำมากำจัดประมาณ 68 ตัน/วัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำขยะมารวมกำจัด มี 7 แห่ง คือ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง เทศบาลตำบลเกาะเต่า เทศบาลเมืองสิงหนคร เทศบาลตำบลพะวง องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งใหญ่ เทศบาลตำบลน้ำน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบล เกาะยอ และหน่วยงานอื่น เทศบาลนคร สงขลาไม่มี

นโยบายที่จะจัดเก็บค่าธรรมเนียม เก็บขน ขยะมูลฝอยจาก บ้านเรือน ประชาชนในพื้นที่ แต่ได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอยจากร้านค้าและตลาดสด และได้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอยจากหน่วยงานอื่นที่นำขยะมูลฝอยมารวมกำจัด โดยมีอัตราค่าบริการกำจัดขยะมูลฝอย 400 บาท/ตัน

ปัญหาการดำเนินงานของระบบ พบว่าไม่มีการบดอัดและฝังกลบด้วยดินทุกวัน เนื่องจากจำนวนเครื่องจักรไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าระบบ และสภาพเครื่องจักรทรุดโทรม ไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ ปริมาณน้ำชะขยะในระบบบำบัดน้ำเสียมีน้อย ซึ่งอาจเกิดการอุดตันของระบบรวบรวมน้ำชะขยะ บ่อติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดินก่อสร้างไม่ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานกรมควบคุมมลพิษ อีกทั้งมีสภาพชำรุด ยังไม่มีการซ่อมแซม และมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเผาระวังคุณภาพน้ำใต้ดิน

2.2 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองบ้านพรุ

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองบ้านพรุ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พื้นที่ประมาณ 107 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาล 8 กิโลเมตร ในปี 2539 ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษอำเภอหาดใหญ่ในวงเงิน 30 ล้านบาท เพื่อจัดซื้อที่ดินจำนวน 100 ไร่ และทำการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดฯ โดยศึกษาแล้วเสร็จเมื่อปี 2541 และในปี 2541 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล ในวงเงิน 25.6 ล้านบาท และปีงบประมาณ 2545 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะมูลฝอย วงเงิน 15.15 ล้านบาท และเทศบาลเริ่มดำเนินการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเมื่อเดือนกรกฎาคม 2542

ในการบริหารจัดการระบบ เทศบาลดำเนินการเองโดยมอบหมายให้กองช่างสุขาภิบาลรับผิดชอบ ในปี 2554 มีขยะมูลฝอยเข้ากำจัดในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองบ้านพรุ ประมาณ 64 ตัน/วัน โดยเป็นขยะของเทศบาลเมืองบ้านพรุเองประมาณ 14 ตัน/วัน และของหน่วยงานอื่นนำมากำจัดประมาณ 50 ตัน/วัน และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำขยะมารวมกำจัด 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองคอหงส์ เทศบาลตำบลพะตง เทศบาลตำบลบ้านไร่ และองค์การบริหารส่วนตำบล พะตง เทศบาลเมืองบ้านพรุ ไม่มีนโยบายจัดเก็บค่าธรรมเนียม เก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยจากประชาชนในพื้นที่ แต่ได้จัดเก็บค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอยจากหน่วยงานอื่นที่นำขยะมูลฝอยมารวมกำจัดในอัตรา 300 บาท/ตัน ยกเว้นเทศบาลตำบลบ้านไร่ จัดเก็บในอัตรา 120 บาท/ตัน ส่วนปัญหาการดำเนินงานของระบบ พบว่าบ่อติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดิน อยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม หรือมีความลึกไม่ถึงชั้นน้ำใต้ดินทำให้ไม่มีน้ำในบ่อ จึงควรก่อสร้างบ่อติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดินใหม่ และเทศบาลควรเตรียมความพร้อมสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะระยะที่ 3

2.3 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองสะเดา

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองสะเดา ตั้งอยู่ นอกเขตเทศบาล บริเวณถนนเลี้ยวเมืองบ้านหน้าฮั่ว ตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พื้นที่ 96 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาล 5 กิโลเมตร โดยเทศบาลฯ ได้ก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยโดย การฝังกลบตามหลัก สุขาภิบาล ระยะที่ 1 วงเงิน 81.577 ล้านบาท แล้วเสร็จเมื่อเดือนกรกฎาคม 2543 และเปิดดำเนินการในปีเดียวกัน และในปีงบประมาณ 2551 ได้รับงบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการฯ จำนวน 45 ล้านบาท และเทศบาลฯ สมทบอีก 5 ล้านบาท สำหรับใช้ในการก่อสร้างบ่อฝังกลบ ระยะที่ 2 และก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อเดือนกันยายน 2552

ในการบริหารจัดการระบบ เทศบาลดำเนินการเองโดยมอบ หมายให้กองช่างสุขาภิบาล รับผิดชอบ ในปี 2554 มีขยะมูลฝอยเข้ากำจัด ในสถานที่กำจัดขยะมูล ฝอยของเทศบาลเมืองสะเดาประมาณ 66 ตัน/วัน โดยเป็นขยะของเทศบาลเมือง สะเดาประมาณ 18 ตัน/วัน และของหน่วยงานอื่นนำมากำจัด ประมาณ 48 ตัน/วัน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่นำขยะมาร่วมกำจัด 9 แห่ง คือ เทศบาลเมืองปาดังเบ ชาร์ เทศบาลตำบลสำนักขาม องค์การบริหารส่วนตำบลพามีเกียรติ องค์การบริหารส่วนตำบลปริก องค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม เทศบาลตำบลพังลา เทศบาลตำบลคลองแงะ และองค์การ บริหารส่วนตำบลสำนักแต้ว และบริษัทเอกชนส่วนการจัดเก็บค่าธรรมเนียม นั้น เทศบาลเมืองสะเดามีการจัดเก็บ ค่าธรรมเนียมเก็บขนมูลฝอยสำหรับอาคารและเคหะ ไม่เกิน 20 ลิตร/วัน เดือนละ 15 บาท และค่าบริการ กำจัดขยะมูลฝอยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน เอกชนที่นำขยะมูลฝอยมากำจัด ในอัตรา 500 บาทและ 1,200 บาทต่อตัน และจากการประเมินระบบพบว่า เทศบาลเมืองสะเดาไม่ได้ดำเนินการฝังกลบ ขยะมูลฝอยด้วยดินรายวันในทุกวัน ในช่วงฤดูฝน ทำให้มีปัญหาขยะปลิว บ่อส่งเหตุการณ์ที่เป็นบ่อเหนื่อน้ำถูก รื้อถอนและถูกดินกลบทับ ทำให้ไม่สามารถ ประเมินผลกระทบเนื่องจากการดำเนินการฝังกลบขยะมูลฝอยต่อ ชั้นน้ำใต้ดินได้ และเทศบาลขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการขยะมูล ฝอยโดยตรง

2.4 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองพัทลุง

ระบบกำจัด ขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองพัทลุง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 บ้านโพธิ์หมอ ตำบลลำปำ อำเภอมือ จังหวัดพัทลุง อยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลลำปำ บนที่ดินราชพัสดุเนื้อที่ 95 ไร่ ห่าง จากเขตเทศบาล 6.5 กิโลเมตร ในปี 2538 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการ จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด จำนวน 2.05 ล้านบาท เพื่อดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและ ออกแบบรายละเอียดการจัดการขยะโดยวิธีการฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล ต่อมาในปีงบประมาณ พ .ศ. 2541 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 37.6 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูล ฝอยระยะที่ 1 ก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดดำเนินงานเมื่อเดือนสิงหาคม 2543 ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการพัฒนา พื้นที่หลุมฝังกลบระยะที่ 2 ซึ่งเป็นหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยแบบชั่วคราว พื้นที่ 25 ไร่

เทศบาลเมืองพัทลุงบริหารจัดการระบบกำจัดขยะมูลฝอย โดยบุคลากรของเทศบาล ในปี 2554 มีขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ ระบบประมาณ 31 ตันต่อวัน โดยเป็นขยะของเทศบาลพัทลุงและองค์การ บริหารส่วนตำบลลำปำ เทศบาลเมืองพัทลุงกำหนดค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนในอัตรา 10 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยไม่มีรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการกำจัดจากองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นอื่น เนื่องจากเทศบาลเมืองพัทลุงรับกำจัดขยะมูลฝอยแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นยกเว้น องค์การบริหารส่วนตำบลลำปำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งของระบบกำจัดขยะมูลฝอย

ปัญหาการดำเนินงานของระบบ พบว่าสาธารณูปการและสิ่งปลูกสร้างชำรุด มีขยะ พลาสติกปลิวกระจายเนื่องจากลม ระบบบำบัด น้ำชะขยะมูลฝอยไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการบำบัดให้มี คุณภาพน้ำที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและมีการปล่อยสู่คลองธรรมชาติ ปัญหาน้ำเสียไหลล้นจากบ่อบำบัดน้ำชะ ขยะในฤดูฝน เทศบาลเมืองพัทลุงยังไม่มีแผนงานในการประเมินผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำใต้ดินและ คุณภาพน้ำของแหล่งรับน้ำที่จากการดำเนินงานระบบ

2.5 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองปัตตานี

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองปัตตานี ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 2 ตำบลหนองแรต อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พื้นที่ 183 ไร่ ห่างจากเขตเทศบาล 20 กิโลเมตร เทศบาลได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ในปี 2539 จำนวน 3 ล้านบาท เพื่อศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียด ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ.2543 ได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย ระยะที่ 1 วงเงิน 70.224 ล้านบาท ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี 2544 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2552 ได้รับงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 57.236 ล้านบาท ในการปรับปรุงและก่อสร้างระบบฝังกลบขยะมูลฝอย ระยะที่ 2 ก่อสร้างท่อระบายแก๊ส และก่อสร้างฝิวจากรูกรังบดอัดแน่น

ในการบริหารจัดการระบบ เทศบาลเมืองปัตตานีลงทุนและดำเนินการเอง ในปี 2554 เทศบาลเมืองปัตตานี มีปริมาณ ขยะมูลฝอยเข้าสู่ระบบประมาณ 54 ตันต่อวัน เป็นขยะในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีประมาณ 34 ตัน/วัน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลยะหริ่ง เทศบาลตำบลบางปู เทศบาลตำบลบานา เทศบาลตำบลสุระมิแล และองค์การบริหารส่วนตำบลกระหะ เทศบาลได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่ในอัตรา 20 บาท/ครัวเรือน/เดือน และจัดเก็บค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอยจากหน่วยงานอื่นที่นำขยะมูลฝอยมาร่วมกำจัด โดยหน่วยงานราชการจัดเก็บในอัตรา 150 บาท/ตัน สำหรับหน่วยงานเอกชนจัดเก็บในอัตรา 300 บาท/ตัน ปัญหาในการจัดการคือการฝังกลบขยะมูลฝอยไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ เนื่องจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ผู้ควบคุมดูแลระบบไม่สามารถเข้าไปควบคุมงานได้อย่างสม่ำเสมอ เครื่องจักรส่วนใหญ่ใช้งานพร้อมการเปิดใช้หลุมฝังกลบขยะมูลฝอย จึงมีการซ่อมแซมบ่อย อีกทั้งไม่มีการเก็บตัวอย่างน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่ปล่อยน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วและไม่มีการเก็บตัวอย่างน้ำจากบ่อส่งเหตุการณ์ เนื่องจากไม่สามารถหาผู้รับจ้างได้ เพราะไม่ปลอดภัยต่อการปฏิบัติ งาน บ่อบำบัดน้ำเสียอยู่ในระดับสูงกว่าบ่อฝังกลบ และบ่อส่งเหตุการณ์บางส่วนมีความลึกไม่เพียงพอ หรืออยู่ในตำแหน่งที่จะรองรับ Leachate ที่ออกจากบ่อฝังกลบได้

2.6 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองนราธิวาส

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองนราธิวาสตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านโพธิ์ทอง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ห่างจากเทศบาล 16 กิโลเมตร ขนาดพื้นที่รวม 142-1-58 ไร่ เริ่มใช้งานตั้งแต่ปี 2542 แต่เป็นการดำเนินการแบบเทกองกลางแจ้ง ในปี 2541 - 2545 ได้รับงบประมาณจากกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม(ในขณะนั้น) รวมวงเงินทั้งสิ้น 69.538 ล้านบาท ในการก่อสร้างระบบฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล เทศบาลฯ จึงได้นำขยะมูลฝอยมาจัดการด้วยวิธีการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาลตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน

ในการบริหารจัดการระบบ เทศบาลเมืองนราธิวาสดำเนินการเองโดยมอบหมายให้กองช่างสุขาภิบาลรับผิดชอบ ในปี 2554 ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองนราธิวาส รองรับปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 39 ตัน/วัน เป็นมูลฝอยจากเทศบาลเมือง นราธิวาสประมาณ 29 ตัน/วัน และจากหน่วยงานราชการ เอกชนอื่นๆ ได้แก่ เทศบาลเมืองตากใบ องค์การบริหารส่วนตำบลลำภู องค์การบริหารส่วนตำบลกะลุวอเหนือ บ้านรอดันบาตุ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ และกองพันพัฒนาที่ 4 ประมาณ 8 ตัน/วัน เทศบาลมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะมูลฝอยในอัตรา 30 บาท/ครัวเรือน/เดือน สำหรับค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะเทศบาลฯ จัดเก็บจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่เข้ามาใช้สถานที่กำจัดในอัตรา 399 บาท/ตัน สำหรับปัญหาที่พบในการจัดการ คือ การฝังกลบไม่เป็นไปตามแบบที่กำหนด ไม่มีการกลบทับด้วยดินอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากต้องซื้อดินกลบจากแหล่งอื่น และมีการนำเครื่องจักรในระบบไปใช้งานอื่นในบางครั้ง

2.7 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก

ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก ได้รับงบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 รวมวงเงินทั้งสิ้น 95 ล้านบาท โดยเทศบาลได้ว่าจ้างบริษัทกิจการร่วมค้า B.GE ซึ่งเป็นบริษัทร่วมระหว่างบริษัทบรรทัดไทย จำกัด และบริษัทการันตี เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด ก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย กำหนดแล้วเสร็จในเดือนพฤศจิกายน 2555 ซึ่งจากการติดตามผลการดำเนินงานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนราธิวาส เมื่อเดือนเมษายน 2555 พบว่า การดำเนินงานล่าช้ากว่ากำหนด เนื่องจากต้องมีการปรับแบบให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ประกอบกับในช่วงปีที่ผ่านมามีฝนตกชุก ทำให้ไม่สามารถเข้าไปทำงานในพื้นที่ได้เท่าที่ควร

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่ได้รับ งบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับ จังหวัด จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนคร สงขลา 2) ระบบบำบัดน้ำเสีย เทศบาลนครยะลา และระบบจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ได้รับ งบประมาณผ่านแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับ จังหวัด จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลนครสงขลา 2) เทศบาลเมืองสะเตา 3) เทศบาลเมือง บ้านพรุ 4) เทศบาลเมืองพัทลุง 5) เทศบาลเมืองปัตตานี 6) เทศบาลเมืองนราธิวาสและ 7) เทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก นั้น วิเคราะห์ดังนี้

1. ระบบบำบัดน้ำเสีย

1.1 ประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสีย รวมแบบ Central Treatment (เทศบาลนครสงขลา) ยังถูกจำกัดด้วยระบบรวบรวมน้ำเสีย เนื่องจากการลงทุนในเบื้องต้นเน้นที่การดักน้ำเสียจากระบบระบายน้ำที่มีอยู่ดั้งเดิมที่ประกอบด้วยท่อ ระบายน้ำแบบเปิด หรือระบบท่อระบายน้ำที่มี ด้มีการบำรุงรักษา ซึ่งมีจุดต่อเชื่อมไม่มาก ผลก็คือ ประสิทธิภาพการรวบรวมน้ำเสียของระบบเหล่านี้ต่ำมาก ประมาณ 16 % ของน้ำเสียที่ออกแบบให้บำบัด ซึ่งนอกจากจะทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียไม่ได้ใช้ขีดความสามารถเต็มที่แล้ว การรวบรวมน้ำเสียที่ไม่มีประสิทธิภาพ ยังส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียในหลายกรณี เช่น ปริมาณความสกปรกของน้ำที่ เข้าระบบต่ำกว่าที่ออกแบบไว้มาก ส่งผลต่อการเดินระบบให้ได้ ประสิทธิภาพตามที่ออกแบบไว้

1.2 การเลือกการจัดการน้ำเสียแบบใหม่ในบริบทสังคมไทย เช่น การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแบบกลุ่มอาคาร /กลุ่มพื้นที่ (Cluster) โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำเสียและคุณลักษณะน้ำเสียที่เกิดขึ้นจริง กรณีเทศบาลนครยะลา เป็นทางเลือกที่น่าสนใจ เมื่อเปรียบเทียบกับ การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมแบบ Central Treatment ที่ใช้ข้อมูลจำนวนประชากร/ปริมาณการใช้น้ำประปา และคุณลักษณะน้ำเสียตามทฤษฎี เป็นเกณฑ์การออกแบบ ทางเลือกแบบใหม่นี้ มีค่าลงทุนการก่อสร้างต่ำ มีค่าดำเนินงานและบำรุงรักษาต่ำ แต่ ประสิทธิภาพของระบบบำบัดดีกว่า ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทางเลือกนี้ใช้ที่ดินน้อยกว่า จึงสามารถจัดหาที่ดินในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ อันเป็นการลดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ดินในเขตท้องถิ่นอื่น หรือดำเนินการในพื้นที่สวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียวที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้วได้ด้วย และยังสามารถนำน้ำที่บำบัดแล้วกลับมาใช้รดต้นไม้ในสวนสาธารณะได้อีก

1.3 สภาพของระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย และการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ พบปัญหา ระบบท่อรวบรวมชำรุด เครื่องจักรไม่สามารถทำงานได้หรือเสียหาย /ชำรุดบ่อย และเจ้าหน้าที่ขาดความ

ชำนาญในการทำงาน หรือขาดทักษะและประสบการณ์ในการควบคุม กำกับ ดูแล การดำเนินงาน กรณีจ้าง
เหมาเอกชน

1.4 เงินทุนเพื่อดำเนินการและบำรุงรักษา มาจากงบประมาณของเทศบาลเป็นหลัก โดย
เทศบาลสามารถรับภาระค่าดำเนินการและบำรุงรักษาทั้งหมดด้วยรายรับทั่วไปได้ ในขณะที่ และไม่ต้องงบ
จัดเก็บค่าธรรมเนียมการบำบัดน้ำเสียตามหลัก Polluter Pay Principle เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายนี้

2. ระบบจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2.1 ประสิทธิภาพของการดำเนินการและดูแลระบบกำจัดขยะมูลฝอย จัดอยู่ในเกณฑ์พอใช้
เนื่องจากข้อจำกัดและปัจจัย ในแต่ละกรณี อาทิเช่น เครื่องจักรกลมีไม่เพียงพอเมื่อขำรุด /การซ่อมแซมต้องใช้
เวลานาน ไม่มีการจัดหาเครื่องจักรกลมาทดแทนของเดิมที่มีอายุการใช้งาน/มีสภาพชำรุด/ต้องซ่อมแซมบ่อย
เจ้าหน้าที่ขาดความรู้/ความเข้าใจ/ความชำนาญในการจัดการระบบตามหลักสุขาภิบาล มีการค้ำขยะในสถานที่
กำจัดแทนที่จะดำเนินการกลบฝังทันทีเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งมีการบริหารจัดการมูลฝอยรวบรวมศูนย์ แต่มีเพียงแห่ง
เดียว คือ เทศบาลเมืองบ้านพรุ ที่เป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ทั้งร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม
อุปกรณ์และสาธารณูปโภคในระบบและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการระบบ

2.3 ไม่มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดิน ท้องถิ่นส่วน ใหญ่ไม่ได้เล็งเห็นถึง
ความสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดิน แม้บางแห่งจะเห็นความสำคัญแต่ไม่มีหน่วยงานที่จะ
เข้าไปเก็บตัวอย่างในพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย (เทศบาลเมืองปัตตานีและเทศบาลเมือง นราธิวาส)
และในบางแห่งบ่อตรวจสอบคุณภาพน้ำใต้ดินอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม (เทศบาลเมืองบ้านพรุ)

2.4 ท้องถิ่นไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยอย่างเป็น
ระบบ ทำให้ข้อมูล ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์พอสำหรับการพัฒนาปรับปรุงหรือ บริหารจัดการระบบ การจัดการขยะ
มูลฝอย

2.5 ท้องถิ่นยังให้ความสำคัญน้อยกว่ากิจกรรมลด คัดแยก มูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดโดยมีแต่
การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ แต่ไม่มีโครงการ /กิจกรรมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ
ประชาชนให้เกิดการลด คัดแยก ตั้งแต่ต้นทาง

2.6 แนวโน้มของปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบกำจัดมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่สำหรับการกำจัด
เหลือน้อย เนื่องจากขยะที่เข้าสู่ระบบกำจัดไม่มีการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง ทั้งรวมกันหมด และขยะส่วนใหญ่
เป็นขยะอินทรีย์ และถุงพลาสติก จึงต้องกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบอย่างเดียว เนื่องจากการคัดแยกที่ปลายทาง
เพื่อนำไปกำจัดให้เหมาะสมตามประเภทของขยะทำได้ยาก เพราะขาดแคลนแรงงานที่จะมาคัดแยก อีกทั้งยาก
ต่อการจัดการ และส่งผลกระทบต่อหลายด้าน

2.7 เงินทุนเพื่อดำเนินการและบำรุงรักษาระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลายแห่ง
ไม่มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะมูลฝอย เนื่องจากแรงผลกระทบทางการเมือง หรือจัดเก็บได้น้อย
กว่าที่ควร ทำให้รายได้ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมไม่ เพียงพอกับรายจ่าย แม้ว่าจะมีการจัดเก็บค่ากำจัดมูลฝอย
จากเอกชนและท้องถิ่นอื่นที่นำ ขยะมูลฝอยมากำจัด ในพื้นที่ แต่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกแห่งไม่มีการ
จัดเก็บค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะมูลฝอยจากชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดให้การลดและแยกขยะที่ต้นทาง เป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2554 และต่อเนื่องไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยมีแนวคิดที่ว่า ขยะคือทรัพยากร ต้องใช้อย่างรู้ค่า เพื่อเราและเพื่อโลก ดังนั้น ต้องบริหารและจัดการให้มีการใช้อย่างรู้ค่า ด้วยการลด การใช้ถุงพลาสติกอย่างฟุ่มเฟือย และใช้หลัก 3 R (Reduce Reuse และ Recycle) รวมทั้งให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม และเน้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลดและแยกขยะตั้งแต่ครัวเรือน /แหล่งกำเนิดขยะ (สถานที่ราชการ /สถานประกอบการ /สถานบริการ /แหล่งกำเนิดขยะอื่นๆ) พร้อมกำหนดเป็น กฎหมายให้มีการคัดแยกที่ต้นทาง รวมทั้งการจัดเก็บแยกประเภท ตลอดจนผลักดันให้มีการลดและคัดแยกขยะที่ต้นทางเป็นตัวชี้วัดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งในระดับองค์กร ระดับครัวเรือน และระดับบุคคล ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องการไม่มีสถานที่กำจัดขยะ และทำให้เอกชนมีความสนใจ ในการมาลงทุนจัดการขยะที่แยกแล้ว เพิ่มจำนวนมากขึ้น อันเป็นการลดการลงทุนของภาครัฐในระยะยาวได้อีกทางหนึ่ง

1.2 ปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ แหล่งกำเนิดมลพิษ และมาตรฐาน น้ำทิ้ง โดยกำหนดให้ทุกท้องถิ่น/ชุมชนเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ พร้อมกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้ง โดยน้ำทิ้งของชุมชนทั้งที่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสียและไม่ผ่านระบบบำบัดน้ำเสียโดยระบาย ากท่อระบายน้ำ/คลองระบายน้ำทิ้ง ลงสู่ลำน้ำสาธารณะหรือสิ่งแวดล้อม ต้องมีการ จัดการน้ำทิ้งเหล่านี้ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือไม่ต้องจัดการหากน้ำทิ้งนั้นเป็นไปตามมาตรฐานแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ” (Polluters Pay Principle : PPP) ซึ่งเป็นหลักการของความรับผิดชอบที่ให้ผู้ก่อมลพิษไม่ผลักภาระในการกำจัดมลพิษที่เกิดจ ากกิจกรรมของตนไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทุกท้องถิ่นต้องมีการดูแล หรือจัดการน้ำเสียของตนเอง โดยพิจารณาจากผลลัพธ์หรือคุณภาพน้ำ ที่ระบายทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม ส่วนการที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม จะจัดการน้ำเสีย รูปแบบใด โดยเป็นระบบบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งปลายทางหรือจัดการน้ำเสียตั้งแต่ต้นทาง เช่น การติดตั้งบ่อดักไขมัน หรือวิธีอื่นๆ หรือไม่ต้องจัดการใดๆ ก็ได้ โดยไม่ต้องเน้นการจัดเก็บค่าธรรมเนียม แต่เน้นที่ผลลัพธ์ของการดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ซึ่งท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการโดยใช้งบประมาณทั่วไปของตนเองก็ได้

1.3 รณรงค์ให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม โดย มีมาตรการจูงใจให้ควบคุมมลพิษ โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หรือการจัดสรรงบประมาณมาเป็นกลไกช่วย สนับสนุนการจัดการให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

2.1 เพื่อให้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด สามารถเป็น กลไกในการขับเคลื่อนให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ในแผนจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ควรมีโครงการ ศึกษาและสำรวจข้อมูลน้ำเสียและการจัดการในพื้นที่ กลุ่มน้ำวิกฤต เพื่อการบริหารจัดการและฟื้นฟูคุณภาพน้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) มาใช้ประกอบการ ตัดสินใจและสนับสนุน หรือเตรียมความพร้อมให้ท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตในแต่ละภูมิภาค สร้างโครงการที่ สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนการจัดการน้ำเสีย อีกทั้งเกิด

ประสิทธิผลอย่างแท้จริง แทนการให้แต่ละท้องถิ่นเสนอโครงการขึ้นมาเอง ซึ่งยากต่อการกลั่นกรองโครงการ เพราะข้อมูลพื้นฐานในภาพรวมไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการนี้ ควรให้สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคเป็นผู้ดำเนินการ โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

(2) จากการประเมินสมรรถนะระบบบำบัดน้ำเสียแบบ central treatment พบปัญหาหลายประการที่ทำให้ประสิทธิผลการบำบัดน้ำเสียไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น การเลือกการจัดการน้ำเสียแบบใหม่ในบริบทสังคมไทย โดยการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแบบกลุ่มอาคาร /กลุ่มพื้นที่ (cluster) และประการสำคัญในการออกแบบก่อสร้างให้ใช้ข้อมูลปริมาณน้ำเสียและคุณลักษณะน้ำเสียที่เกิดขึ้นจริง บวก safety factor ตามหลักวิชาการ แทนการใช้เกณฑ์ตามหลักทฤษฎีที่กำหนด

(3) ทบทวนการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแบบ cluster เนื่องจากในปัจจุบันโครงการกำจัดขยะในลักษณะรวมศูนย์เกิดขึ้นได้ยากมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดหาที่ดิน ได้รับการต่อต้านตลอด อีกทั้งในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 67 วรรคสอง กำหนดให้การดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชน ดังนั้น จึงเป็นการยากมากที่จะได้พื้นที่ขนาดใหญ่ ญาติมาเพื่อการสร้างระบบกำจัดขยะ จึงจำเป็นต้องทบทวน โดยให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบำบัดเบื้องต้น โดยการหมักปุ๋ย หรือเผา ทั้งนี้ โดยกำหนดเกณฑ์ที่จะสนับสนุนคือ ต้องมีการคัดแยกขยะที่ต้นทาง และแยกจัดเก็บได้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือน/แหล่งกำเนิดขยะ

2.2 ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือกรมควบคุมมลพิษ จัดหลักสูตร on the job training ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระบบกำจัดขยะ โดยนำประเด็นที่ได้จากการประเมินมาเป็นหัวข้อในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ โดยเน้นการปฏิบัติจริง ในพื้นที่เป็นหลัก

2.3 ให้กรมควบคุมมลพิษ จัดหลักสูตร การกำหนดขอบเขตงานจ้างและการกำกับงานจ้างบำบัดน้ำเสีย ให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จ้างเหมาเอกชนเดินระบบบำบัดน้ำเสีย

2.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเจ้าหน้าที่จำนวนจำกัด ควรพิจารณาทางเลือกในการจ้างบริษัทเอกชนในการดำเนินการบริหารจัดการระบบ โดยในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยควรให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นจากเดิม ทั้งในการเก็บขนและ/หรือการกำจัดมูลฝอย โดยอาจใช้รูปแบบเทศบาลลงทุนและให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยวิธีการว่าจ้าง แล้วจ่ายค่าจ้างเป็นการเหมาจ่ายตามปริมาณงาน หรือการให้สัมปทาน โดยเทศบาลมอบหมายให้เอกชนมีสัมปทานหรือมีสิทธิบริหารจัดการดำเนินการได้ โดยเอกชนต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ท้องถิ่น หรือ อาจให้เอกชนลงทุนและบริหารจัดการเองเพื่อไม่ให้มีปัญหาด้านงบประมาณ

2.5 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรให้คำแนะนำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดขอบเขตการจ้างก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ได้รับงบประมาณ ในการก่อสร้างระบบแห่งใหม่ เพื่อให้การเบิกจ่ายงบประมาณสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับในช่วงดังกล่าว